

Izvorni naučni rad

UDK 343.244(497.6 FBiH)

Dr. sc Vedad Gurda, redovni profesor

Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli

**RAD ZA OPĆE DOBRO NA SLOBODI KAO ALTERNATIVA KAZNI
ZATVORA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE**

Sažetak: Predmet ovog istraživanja predstavlja rad za opće dobro na slobodi kao krivičnopravna sankcija, koja predstavlja alternativu (relativno) kratkim kaznama zatvora u krivičnom zakonodavstvu i praksi u Federaciji Bosne i Hercegovine. U okviru predmetnog članka je analizira pravna priroda ovog instrumenta krivičnopravnog reagiranja prema učiniteljima krivičnih djela, zakonski uvjeti za njegovo izricanje, postupak izvršenja, kao i obim izricanja istog u sudskoj praksi. Relevantni (statistički) izvori pokazuju da se odnosna sankcija u odnosu na latentni prostor tokom perioda posmatranja (2020-2024) izricala u relativno skromnom obimu. Istraživanjem je utvrđeno da određivanje rada za opće dobro na slobodi kao alternative kazni zatvora istinski egzistira samo u sudskoj praksi nadležnih sudova u Kantonu Sarajevo, Unsko-sanskom kantonu i u Zeničko-dobojskom kantonu. S druge strane, u praksi sudova na području drugih kantona predmetna sankcija je izricana simbolično ili nikako. Također je utvrđeno da se ista izriče isključivo u kantonima u kojima su stvorene institucionalne pretpostavke za njeno izvršenje. U radu su dati određeni prijedlozi vezano za noveliranje normativnog okvira kojim je uređen rad za opće dobro na slobodi u Federaciji Bosne i Hercegovine, kao i sugestije za unapređenje njenog izvršenja.

Ključne riječi: rad za opće dobro na slobodi, kratkotrajna kazna zatvora, alternativne mjere i sankcije

1. Uvod

Krivična sankcija pod nazivom rad za opće dobro na slobodi, društveno korisni rad, rad u korist zajednice (eng. *community service*) ili nekim drugim sličnim nazivom tokom zadnjih nekoliko decenija široko je zastupljena u komparativnom krivičnom pravu i praksi. Riječ je o instrumentu krivičnog pravnog reagiranja prema učiniteljima krivičnih djela čija se sadržina ogleda u obavezi pravomoćno osuđene osobe da bez naknade obavi neki posao u korist društvene zajednice. Tokom procesa njegovog izvršenja osuđenik se ne upućuje u neku instituciju, već ostaje u svom primarnom socijalnom okruženju, zbog čega se svrstava u instrumente koji se u savremenoj doktrini krivičnog prava označavaju kao *sankcije koje se izvršavaju u otvorenoj sredini (zajednici) (community based sanctiones)*,¹ odnosno *sankcije vaninstitucionalnog tipa*. Ipak, imajući u vidu da ova vrsta instrumenata krivičnog prava predstavlja svojevrsni supstitut, odnosno alternativu smještanju osuđenika u institucije u kojima im se oduzima ili ograničava sloboda kretanja, ona se najčešće imenuje *alternativnim (krivičnim) sankcijama*,² koje danas predstavljaju dominantne i ključne instrumente reagiranja prema učiniteljima krivičnih djela.³

Ove sankcije su svoju snažnu ekspanziju doživjele u zadnjih nekoliko decenija XX vijeka u okviru nastojanja da se pokušaju prevazići određeni problemi koji su pratili proces izvršenja (kratkotrajnih) kazni zatvora, prije svega, problem prenapučenosti zatvora,⁴ ali i otklone u literaturi dobro poznati nedostaci (kratkotrajnog) zatvaranja, odnosno smještanja osuđenih osoba u institucije.⁵ I međunarodni dokumenti, poput npr. *Standardnim minimalnih pravila UN za mjere koje predstavljaju alternativu institucionalnom tretmanu (Tokijska pravila)*⁶ (v. čl. 1.5, 2.3.) i *Evropskih pravila o*

¹ Neke od najznačajnijih mjera i sankcija ovog tipa pored rada za opće dobro na slobodi jesu konvencionalna uvjetna osude, zaštitni nadzor (supervision) i probacija, elektronski nadzor, itd. Vidi: Jorg-Martin Jehle, Nina Palmowski, *Implementation of community sanctions and measures across Europe at the beginning of the twenty-first century: An empirical analysis focusing on supervision and community service*, European Journal on Criminal Policy and Research, vol. 24, no. 1, 2018, pp. 85

² U literaturi se za ovu vrstu krivičnih pravnih instrumenata, istina rijeđe, koriste i neki srodni nazivi, poput npr. "alternative zatvaranju" (*alternatives to imprisonment*) ili "alternativne zatvorske kazne" (*alternative prison sentences*), pri čemu im autori daju i neznatno različita značenja. Uporedi: Jelena Kostić, Marina Matić Bošković, *Alternative sanctions in the Republic of Serbia, contemporary challenges and recommendations for improvement*, In: New legal reality: Challenges and perspectives. University of Latvia, Riga, 2012, spp. 273; Catherine Heard, *Alternatives to imprisonment in Europe: A handbook of good practice*, European Prison Observatory, Rome, 2016, pp. 6-10.

³ Jorg-Martin Jehle, Nina Palmowski, *op. cit.* pp. 80

⁴ Snežana Soković, *Rad u javnom interesu – sporna pitanja izricanja i izvršenja*, Zbornik radova „XXI vek – vek usluga i Uslužnog prava, Kragujevac, 2023, str. 412

⁵ Više o tim nedostacima u: Veljko Ikanović, *Alternativne sankcije u raskoraku između normativnog i stvarnog*, Godišnjak fakulteta pravnih nauka (Banja Luka), god. 5, br. 5, 2015, str. 126; Zoran Stojanović, *Krivično pravo – opšti deo (dvadeset drugo izdanje)*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2015, str. 286.

⁶ Rec. Generalne skupštine UN br. 45/110 od 14. decembra 1990. godine.

sankcijama i mjerama u zajednici (v. čl. 2.)⁷ snažno afirmiraju primjenu ovih sankcija te podstiču nacionalne zakonodavce da obezbijede široku lepezu istih, ali i osiguraju njihovu primjenu u praksi.

Jednu od tih sankcija predstavlja i rad za opće dobro na slobodi čiji *ratio* uvođenja se je temeljio na ideji da je umjesto izricanja (kratkotrajne) kazne zatvora mnogo svrsishodnije učinitelja krivičnog djela uputiti da na slobodi, bez naknade, obavi neki društveno korisni posao. Osim izbjegavanja negativnih efekata kratkotrajne institucionalizacije, primjena rada za opće dobro na slobodi donosi i neke druge benefite. U tom kontekstu posebno je značajno navesti njegove rehabilitativne i restorativne potencijale. Naime, rad se u penološkoj nauci tradicionalno smatra jednom od značajnijih metoda tretmana osuđenika i njegove rehabilitacije. No, pored toga, ovdje osuđenik *pro bono* obavlja određene aktivnosti u korist šire zajednice i na određeni način „vraća dug zajednici“,⁸ što doprinosi restauraciji socijalnih veza i društvene kohezije narušene učinjenjem krivičnog djela, a posredno i ostvarivanju ideja restorativne pravde. Zbog toga ne iznenađuje da se zadnjih nekoliko decenija u mnogim državama rad za opće dobro na slobodi često izriče te se danas smatra jednom od najvrednijih alternativa (kratkotrajnim) kaznama lišenja slobode.⁹

Predmetna sankcija se prvobitno počela primjenjivati u SAD-u i Engleskoj i Velsu tokom šesdesetih godina prošlog vijeka,¹⁰ da bi tokom sedamdesetih i osamdesetih bila impregnirana u nacionalna krivična zakonodavstva spomenutih, ali i nekih drugih država anglo-američke pravne tradiciji. Na temelju pozitivnih iskustava glede njene primjene krajem osamdesetih i tokom devedestih godina prošlog vijeka transponirana je i u nacionalna zakonodavstva većine država sa prostora kontinentalne Evrope,¹¹ djelimično uključujući i Bosnu i Hercegovinu. Naime, ista je u domaće zakonodavstvo po prvi put uvedena Krivičnim zakonom Federacije Bosne i Hercegovine (dalje: KZ FBiH) 1998. godine, kao alternativa izrečenoj kazni zatvora *do tri mjeseca*.¹² Par godina kasnije (2003.) tokom velike reforme krivičnog zakonodavstva novi KZ FBiH¹³ proširuje mogućnosti primjene rada za opće dobro na slobodi, koji je prema tom legislativnom tekstu normiran kao supstituta izrečenoj kazni zatvora *do šest mjeseca*, da bi novelom istog iz 2010. godine¹⁴ bio propisan kao *alternativa za izrečenu kaznu zatvora do jedne godine*, što predstavlja aktuelno zakonsko rješenje o kojemu će biti više govora u tekstu koji slijedi.

⁷ CM/Rec (2017)3 od 22. marta 2017. godine.

⁸ Zbog toga se u Engleskoj rad za opće dobro na slobodi vrlo često naziva “vraćanje duga zajednici” (*community payback*). Vidi: Nevena Aljinović, *Normativno uređenje rada za opće dobro u izabranim jurisdikcijama: Komparativni pregled*, Policija i sigurnost (Zagreb), god. 32, br. 4, 2023, str. 426

⁹ Miloš Babić, Ivanka Marković, *Krivično pravo – opšti dio (peto izdanje)*, Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Banja Luka, 2015, str. 337

¹⁰ Nevena Aljinović, *op. cit.*, str. 427

¹¹ Više u: Darko Radulović, *Community Service as an Alternative Criminal Sanction*, Revija za kriminalistiku in kriminologiju, no. 4, 2019, pp. 369

¹² Čl. 37. stav 3. KZ FBiH (“Službene novine FBiH”, br. 43/98, 2/99, 15/99, 29/00 i 59/02).

¹³ “Službene novine FBiH”, br. 36/2003, 21/2004 - ispr., 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017, 31/2023 i 58/2025.

¹⁴ V. čl. 19. Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine iz 2010. godine (“Službene novine FBiH”, br. 42/10).

Završavajući uvodna izlaganja treba podsjetiti da je tokom spomenute reforme krivičnog zakonodavstva 2003. godine predmetna sankcija uvedena i u tri ostala krivična zakonodavstva u Bosni i Hercegovini. Legislativna rješenja sadržana u krivičnim zakonima na nivou Bosne i Hercegovine¹⁵ te Brčko distrikta Bosne i Hercegovine¹⁶ su gotovo identična onom iz KZ FBiH te je buduća normativna analiza primjenjiva i na spomenuta zakonodavstva. S druge strane, zakonodavac u Republici Srpskoj je usvajanjem Krivičnog zakonika 2017. godine¹⁷ (dalje: KZ RS) dotadašnju sankciju pod nazivom *rad za opće dobro na slobodi* preimenovao u *rad u javnom interesu*, ali i drugačije riješio neka pitanja vezana za njenu pravnu prirodu, što će biti predmetom odgovarajuće analize u centralnom dijelu ovog rada.

2. O pravnoj prirodi rada za opće dobro na slobodi

Rad za opće dobro na slobodi u komparativnom pravu može predstavljati prekršajnopravnu ili krivičnopravnu sankciju, koja se može izricati kako punoljetnim, tako i maloljetnim učiniteljima određenih javnopravnih delikata, ali i svojevrsnu krivičnoprocesnu mjeru.

Za razliku od nekih zakonodavstava iz okruženja, poput onog u Republici Srbiji¹⁸ i Crnoj Gori,¹⁹ Zakon o prekršajima Federacije Bosne i Hercegovine²⁰ među prekršajnim sankcijama koje se mogu izricati *punoljetnim osobama* odgovornim za počinjeni prekršaj ne predviđa rad za opće dobro na slobodi. Međutim, odredbom čl. 43. spomenutog zakona je propisano da se *maloljetnim osobama* kao jedna od odgojnih mjera, kao specifičnih *maloljetničkih prekršajnih sankcija*, može izreći i odgojna mjera rada za opće dobro na slobodi.

U pojedinim državama rad za opće dobro na slobodi je predviđen i kao *krivičnoprocesna mjera*, koja se može izricati u različitim stadijima postupka prije izricanja krivične sankcije.²¹ Prevladavajuće se misli na primjenu rada za opće dobro na slobodi kao jedne od mjera (obaveza) u okviru primjene tzv. *uslovljenog oportuniteta*, usljed čijeg izvršenja od strane osumnjičenog nadležni (državni ili javni) tužitelj može donijeti tužilačku odluku o odbačanju krivične prijave i nepodnošenju optužnog prijedloga. Takva zakonska rješenja, *exempli gratia*, poznaju relevantni zakoni Nizozemske,²²

¹⁵ V. čl. 43. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine ("Sl. glasnik BiH", br. 3/2003, 32/2003 - ispr., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018, 46/2021, 31/2023 i 47/2023).

¹⁶ V. čl. 44. Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ("Sl. glasnik Brčko distrikta BiH", br. 19/2020 - prečišćen tekst, 3/2024 i 14/2024).

¹⁷ "Službeni glasnik RS" br. 64/2017, 104/2018 - odluka US, 15/2021, 89/2021, 73/2023, "Sl. glasnik BiH", br. 9/2024 - odluka US BiH, "Sl. glasnik RS" 105/2024 - odluka US, 19/2025, "Sl. glasnik BiH", br. 14/2025 - odluka US BiH, "Sl. glasnik RS", br. 31/2025 i 85/2025 - odluka US).

¹⁸ Čl. 32. Zakona o prekršajima ("Službeni glasnik RS", br. 65/2013, 13/2016, 98/2016 - odluka US, 91/2019, 91/2019 - dr. zakon i 112/2022 - odluka US).

¹⁹ Emir Čorović, *Rad u javnom interesu u Krivičnom zakoniku Crne Gore: stanje u zakonodavstvu i praksi*, Studia Iuridica Montenegrina, god. 2, br. 2, 2020, str. 40

²⁰ "Službene novine Federacije BiH", br. 63/2014 i "Sl. glasnik BiH", br. 41/2022 - odluka Ustavnog suda BiH i 68/2022 - odluka Ustavnog suda BiH i 19/2025.

²¹ Jorg-Martin Jehle, Nina Palmowski, *op. cit.* pp. 85

²² Nevena Aljinović, *op. cit.* str. 430

Hrvatske,²³ Slovenije,²⁴ Srbije²⁵ i Crne Gore.²⁶ Paralelno s tim, neka zakonodavstva, poput ranijeg srbijanskog krivičnog procesnog zakonodavstva, predviđaju mogućnost da javni tužitelj tokom glavnog pretresa *odustane od krivičnog gonjenja* ukoliko optuženi izvrši neku od zakonom propisanih obaveza, uključujući i obavezu rada za opće dobro na slobodi.²⁷ U navedenim slučajevima rad za opće dobro na slobodi se koristi kao instrument izbjegavanja/skretanja (eng. *diversion*), odnosno otklanjanja krivičnog postupka²⁸ te ne predstavlja krivičnu sankciju, već *alternativnu (krivičnoprocesnu) mjeru*. Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine ne predviđa ovakve mogućnosti primjene rada za opće dobro na slobodi prema punoljetnim učiniteljima krivičnih djela.

S druge strane, *Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku* Federaciji Bosne i Hercegovine²⁹ kao primarni izvori maloljetničkog krivičnog prava propisuje mogućnosti primjene i izricanja rada za opće dobro na slobodi kako u formi *alternativne mjere*, tako i *alternativne sankcije*. S tim u vezi, tužitelj ili sudija mogu maloljetniku, uz njegov pristanak, kao jednu od *odgojnih preporuka* izreći preporuku pod nazivom *uključivanje u rad, bez naknade, u humanitarne organizacije ili poslove socijalnog, lokalnog ili ekološkog sadržaja*. Predmetna odgojna preporuka kao i ostale ne predstavljaju krivične sankcije, već alternativne (diverzionu) mjere, koje imaju za cilj izbjegavanje ili skretanje krivičnog postupka prema maloljetniku ka vanskudskim načinima rješavanja maloljetničkih krivičnih predmeta.³⁰ Međutim, *uključivanje u rad humanitarnih organizacija ili poslove socijalnog, lokalnog ili ekološkog sadržaja* se shodno navedenom zakonu maloljetnicima može izricati i u okviru krivične sankcije pod nazivom „posebne obaveze“, pri okončanju krivičnog postupka.³¹

Na kraju, rad za opće dobro na slobodi u mnogim zakonodavstvima može se izricati i kao (alternativna) krivična sankcija *punoljetnim učiniteljima krivičnih djela*, bilo da se ista propisuje kao *samostalna krivična sankcija (kazna)* (npr. u Norveškoj,³²

²³ Čl. 206d Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ br. 152/08, 76/09,80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 130/20, 80/22, 36/24 i 72/25).

²⁴ Hajrija Sijerčić-Čolić, *Otklanjanje krivičnog postupka kroz načelo oportuniteta krivičnog gonjenja*, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, LIV – 2011, str. 318

²⁵ Čl. 283. Zakonika o krivičnom postupku ("Sl. glasnik RS", br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - odluka US i 62/2021 - odluka US).

²⁶ Čl. 272. Zakonika o krivičnom postupku ("Sl. list CG", br. 57/2009, 49/2010, 47/2014 - odluka US, 2/2015 - odluka US, 35/2015, 58/2015 - dr. zakon, 28/2018 - odluka US i 116/2020 - odluka US).

²⁷ Olga Tešović, *Delo malog značaja i načelo oportuniteta krivičnog gonjenja - Potreba njihovog istovremenog zakonskog regulisanja*, Crimen, vol. V, br. 1/2014, str. 95

²⁸ Više u: Hajrija Sijerčić-Čolić, *op. cit.*, 301-329

²⁹ „Službene novine FBiH“ br. 7/2014 i 74/2020.

³⁰ Miodrag Simović, Dragan Jovašević, Ljubinko Mitrović, Marina Simović, *Maloljetničko krivično pravo (treće izdanje)*, GrafoMark, Banja Luka, 2021, str. 185

³¹ Vedad Gurda, *Alternativne mjere i sankcije u maloljetničkom krivičnom pravu i praksi u Bosni i Hercegovini*, Printas, Srebrenik, 2023, str. 244

³² Vidi: čl. 29. Krivičnog zakona Norveške (Criminal Code of the Kingdom of Norway 2015, as amended 2025.) <https://legislationline.org/sites/default/files/2025-03/norway%20penal%20code.pdf> (14.12.2025.)

Nizozemskoj,³³ Mađarskoj,³⁴ Češkoj, Srbiji i Crnoj Gori) ili, pak, kao *nesamostalna sankcija*, već kao *zamjena za kaznu zatvora* (npr. u Švicarskoj i Hrvatskoj)³⁵.³⁶ Dodatno, shodno pojedinim uporednim zakonima rad za opće dobro na slobodi može se izricati kao *zamjena za novčanu kaznu* (npr. u Hrvatskoj³⁷) te kao (*posebni uvjet*) *uz uvjetnu osudu (probaciju) ili uvjetni otpust*.³⁸ Potonje rješenje egzistira u relevantnim zakonodavstvima Danske,³⁹ Njemačke, Nizozemske, Švedske, Litvanije, Belgije te pojedinim državama u SAD-u.⁴⁰ Na kraju, u nekim državama relevantni zakoni propisuju više navedenih modaliteta izricanja i primjene rada za opće dobro na slobodi. U općem krivičnom zakonodavstvu Federacije Bosne i Hercegovine predmetna krivična sankcija egzistira kao nesamostalna sankcija, odnosno kao zamjena za kaznu zatvora te se ne može izricati kao zamjena za novčanu kaznu, niti uz uvjetnu osudu ili uvjetni otpust.

U tekstu koji slijedi analizirati će se isključivo rad za opće dobro na slobodi kao *krivična sankcija koja se može izricati punoljetnim učiniteljima* krivičnih djela, sa posebnim istraživačkim fokusom na zakonske uvjete njenog izricanja, trajanje, obim izricanja te postupak izvršenja iste.

3. Rad za opće dobro na slobodi u krivičnom zakonodavstvu FBiH

Kao što je prethodno istaknuto, za razliku od nekih drugih zakonodavstava iz okruženja (npr. Republike Srbije i Crne Gore), rad za opće dobro na slobodi u krivičnom zakonodavstvu Federacije Bosne i Hercegovine nije predviđen kao samostalna sankcija (kazna), već kao zamjena za kaznu zatvora. S tim u vezi, odredbom čl. 44. stav 1. KZ FBiH je predviđeno da *kada sud odmjeri i izrekne kaznu zatvora do jedne godine, istovremeno može odrediti da se izrečena kazna, uz pristanak optuženog, zamijeni radom za opšte dobro na slobodi*.

³³ Čl. 9. Krivičnog zakona Holandije (Criminal Code) (sa amandmanima do 1. jula 2025.). <https://legislationline.org/sites/default/files/2025-09/Criminal%20Code%20-%20BWR0001854.pdf> (14.12.2025.)

³⁴ Čl. 33. Krivičnog zakona Mađarske (Act C of 2012 on the Criminal Code (as in force on 1 July 2025)). <https://legislationline.org/sites/default/files/2025-09/2012-100-00-00.pdf> (14.12.2025.)

³⁵ Emir Čorović, *op. cit.* str. 42-43

³⁶ U Španiji je ova sankcija uvedena u krivično zakonodavstvo 1995. godine i tada je bilo propisano da se može izricati umjesto *suplatorskog zatvora, ali i vikend zatvora*. Međutim, opsežnim izmjenama iz 2003. godine je predviđeno da se ista može izricati kao samostalna sankcija ili kao alternativa kazni zatvora ili suplatorskog zatvora. Vidi: Gill Melvor, Kristel Beyens, Ester Blay, Miranda Boone, *Community service in Belgium, the Netherlands, Scotland and Spain: a comparative perspective*, European Journal of Probation, vol. 2, no. 1, 2010, pp. 83-84

³⁷ Čl. 43. Kaznenog zakona ("Narodne novine" br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24)

³⁸ Jorg-Martin Jehle, Nina Palmowski, *op. cit.*, pp. 85

³⁹ Vidi: čl. 40a Krivičnog zakona Danske (Criminal Code of Denmark, as amended 2024.) (<https://legislationline.org/sites/default/files/2025-03/Criminal%20code%20Denmark%202024.pdf>, 03.12.2025.)

⁴⁰ Nataša Mrvić-Petrović, *Rad u javnom interesu (pojam, uslovi, mogućnosti izricanja, trajanje i posljedice neizvršenja radne obaveze)* u: Stanko Bejatović, Ivan Jovanović (ur.), *Alternativne krivične sankcije (regionalna krivična zakonodavstva, iskustva u primeni i mere unapređenja)*, Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd, 2018, str. 152-154

Imajući u vidu navedeno zakonsko rješenje koja predviđa da se zamjena kazne zatvora radom za opće dobro na slobodi, kada su ispunjeni zakonski uvjeti, ima vršiti *istovremeno* sa izricanjem kazne zatvora, dakle do kraja glavnog pretresa, može se zaključiti da rad za opće dobro na slobodi u predmetnom zakonodavstvu predstavlja *specifičnu (alternativnu) sankciju, a ne modalitet izvršenja kazne zatvora*. U prilog navedenoj tvrdnji idu i druge odredbe KZ FBiH, prevashodno one kojima je uređen institut *kućnog zatvora sa elektronskim nadzorom*, koji također predstavlja alternativu kazni zatvora do jedne godine, a za koji zakonodavac eksplicitno naglašava da predstavlja *način (modalitet) izvršenja kazne zatvora*. S tim u vezi, odredbom čl. 43c stav 1. KZ FBiH je predviđeno da osobe osuđene na kaznu zatvora do jedne godine, uz svoj pristanak „...*moгу izdržavati tu kaznu i kao kućni zatvor sa elektronskim nadzorom...*” S druge strane, kada je riječ o radu za opće dobro na slobodi u čl. 44. KZ FBiH koji normativno uređuje ovu sankciju se ne koristi navedena formulaciju te se shodno tome može zaključiti da ista i ne predstavlja način izvršenja kazne zatvora. Ovo se naglašava iz razloga što u jurisprudenciji nadležnih sudova u Bosni i Hercegovini po ovom pitanju nije prihvaćeno jedinstveno stajalište.⁴¹

Nadalje, ova sankcija se u domaćem zakonodavstvu može izricati ne samo kao alternativa (zamjena) za izrečenu kaznu zatvora, već i kao alternativa za kaznu zatvora koja je izrečena zbog neizvršenja novčane kazne (tzv. *suplatorsni zatvor*) (v. čl. 44. stav 6. KZ FBiH). Također treba istaći kako zamjena izrečene kazne zatvora radom za opće dobro na slobodi nije obavezna, već predstavlja određenu mogućnost, koju sud može primijeniti uz ispunjenje dodatnih zakonskih uvjeta. Kao što je prethodno istaknuto, data alternativna sankcija se ima izreći istovremeno sa odmjeravanjem i izricanjem kazne zatvora do jedne godine te se ne bi mogla izreći po naknadnom zahtjevu (molbi) optuženog u kojem on izražava svoj pristanak na izricanje iste.⁴² Na kraju, premda nadležni organ za davanje pomilovanja (predsjednik) shodno odredbama zakona koji regulira tu oblast može donijeti odluku da se, *inter alia*, *izrečena kazna zamijeni blažom kaznom ili uvjetnom osudom*,⁴³

⁴¹ S tim u vezi, Sud Bosne i Hercegovine zastupa prethodno istaknuto stajalište te ističe da „rad za opšte dobro na slobodi predstavlja alternativnu sankciju, svojevrsne sui generis prirode, ali koja ipak ostaje u domenu opšteg poimanja sankcionisanja te stoga ne spada u domen načina izvršenja izrečene kazne“. Vidi više u: *Presuda Suda Bosne i Hercegovine u predmetu S1 2 K 035000 20 Kž od 07.05.2020. godine* (dostupno na: <https://sudskapraksa.pravosudje.ba/case-law-documents/988/details>, pristup: 11.11.2025.)

S druge strane, Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine zastupa stav da se u slučaju „rada za opće dobro na slobodi ne radi o kaznenoj sankciji, nego o specifičnom modalitetu izvršenja izrečene kazne zatvora do 1 (jedne) godine“. Uporedi: *Presuda Apelacionog suda Brčko distrikta u predmetu 96 0 K 087726 15 Kž od 21.01.2016. godine* (dostupno na: <https://sudskapraksa.pravosudje.ba/case-law-documents/2745/details>, pristup: 11.11.2025.)

Ovakvo stajalište Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine može se pripisati činjenici da odredbom čl. 44. stav 1. KZ BD BiH nije predviđeno da sud kaznu zatvora, kada su ispunjeni zakonski uvjeti, ima *istovremeno* zamijeniti radom za opće dobro na slobodi, a kako je to naglašeno u KZ FBiH i KZ BiH.

⁴² Vidi: Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 K 024016 20 Kž 18 od 04.02.2020. godine (dostupno na: <https://sudskapraksa.pravosudje.ba/case-law-documents/4114/details>, pristup: 03.12.2025.)

⁴³ Čl. 4. Zakona o pomilovanju („Službene novine FBiH br. 22/09 i 14/18).

on ne može donijeti odluku da se izrečena kazna zatvora zamijeni radom za opće dobro na slobodi, jer rad za opće dobro na slobodi prema KZ FBiH ne predstavlja kaznu da bi se navedeno rješenje moglo primijeniti na izricanje ove sankcije.

Dodatno, imajući u vidu da se, shodno ekspresiji zakonodavca, predmetna sankcija može izricati kao zamjena za *izrečenu* kaznu zatvora do jedne godine, može se zaključiti kako zakonodavac u Federaciji Bosne i Hercegovine *an generale* otvara široke perspektive njene moguće primjene. Naime, načelno je široka palete krivičnih djela povodom kojih je moguće izricanje date sankcije, od onih najlakših za koja je kazna zatvora do jedne godine propisana kao posebni maksimum, do onih srednje teških ili teških krivičnih djela kod kojih je jedna godina propisana kao posebni minimum, pa sve do teških krivičnih djela kod kojih je propisani posebni minimum kazne zatvora veći od jedne godine, ali bi se primjenom pravila o ublažavanju kazne mogla izreći kazna zatvora do jedne godine.⁴⁴ Ipak, izricanje kazne zatvora povodom teških krivičnih djela *in concreto* može biti krajnje upitno, imajući u vidu da je odredbom čl. 44. stav 2. KZ FBiH propisano da sud svoju odluku da se kazna zatvora zamijeni radom za opće dobro na slobodi treba zasnivati na ocjeni da *uzimajući u obzir sve okolnosti koje određuju vrstu i mjeru kazne, izvršenje kazne zatvora ne bi bilo prijeko potrebno za ostvarenje svrhe kažnjavanja, ali istovremeno da uvjetna kazna ne bi bila dovoljna za postizanje opće svrhe krivičnihopravnih sankcija*.⁴⁵

⁴⁴ Izricanje rada za opće dobro na slobodi kao zamjene za utvrđenu i izrečenu kaznu zatvora susreće se i u drugim uporednim zakonodavstvima. Primjera radi, u Švicarskoj se ova sankcija može izricati kao zamjena za izrečenu kaznu zatvora do šest mjeseci, u Finskoj do osam mjeseci, u Norveškoj i Hrvatskoj do jedne godine, a u Danskoj do osamnaest mjeseci. S druge strane, u državama u kojima je rad za opće dobro na slobodi predviđen kao samostalna sankcija njeno izricanje je uvjetovano apstraktnom težinom učinjenog krivičnog djela, koja se ogleda u visini propisane kazne zatvora. S tim u vezi, primjera radi, u krivičnom zakonodavstvu Srbije predmetna sankcija se može izreći za krivična djela za koja je propisana kazna zatvora do tri godine (ili novčana kazna), a u zakonodavstvu Crne gore kazna zatvora do pet godina (ili novčana kazna), baš kao i u Španiji, Češkoj i Belgiji u kojima je njeno izricanje moguće povodom krivičnih djela za koja je propisana kazna zatvora do pet godina. Uporedi: Nevena Aljinović, *op. cit.*, str. 431-432; Emir Ćorović, *op. cit.*, str. 46; Anita Kurtović Mišić, Antonija Krstulović Dragičević, *Pravno uređenje i primjena rada za opće dobro nakon reforme materijalnog i izvršnog prava alternativnih sankcija*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 5-6, 2014, str. 868-869; Snežana Soković, *op. cit.*, str. 417

⁴⁵ S tim u vezi, Vrhovni sud Republike Srpske u svojoj *odluci donesenoj 11.07.2023. godine u predmetu 11 0 K 028142 23 Kž* ističe da zamjena kazne zatvora radom u javnom interesu po zahtjevu nije obavezna i sud je, shodno odredbi čl. 70 stav 2 KZ RS, dužan da cijeni sve okolnosti od kojih zavisi vrsta i visina kazne i da li je izvršenje kazne neophodno za ostvarivanje svrhe kažnjavanja. U konkretnom slučaju cijenjene okolnosti nisu opravdavale zamjenu izrečene kazne zatvora s obzirom na prirodu i težinu krivičnog djela, veći broj radnji izvršenih u relativno dužem razdoblju te se osnovano izvedu zaključak da takva priroda i težina krivičnog djela ne opravdavaju zamjenu jer je za ostvarivanje svrhe kažnjavanja neophodno da se izvrši kazna zatvora. Izvor: Portal sudske prakse (<https://sudskapraksa.pravosudje.ba/case-law-documents/5971/details>), pristup: 11.11.2025.

Nadalje, imajući u vidu prethodnu zakonsku odredbu, ali i sadržaj i težinu predmetne sankcije, ista se s pravom može svrstati i u tzv. *intermedijalne sankcije*,⁴⁶ odnosno sankcije koje se situiraju između kazni (poglavito kazne zatvora) i admonitivnih (upozoravajućih) sankcija kakva je klasična uvjetna osuda. S tim u vezi, rad za opće dobro na slobodi je blaža sankcija od kazne zatvora, jer se učinitelju krivičnog djela ne oduzima sloboda kretanja i predmetna sankcija se izvršava u „otvorenoj sredini“. S druge strane, ona je strožija od klasične uvjetne osude kao upozoravajuće sankcije, koja je istina kao i uvjetna osuda sankcija vaninstitucionalnog tipa, s tim da se učinitelju kod ove sankcije (uz njegov pristanak) određuje obaveza da bez naknade obavi neki društveno korisni rad. Dodatno, rad za opće dobro na slobodi je strožiji od klasične uvjetne osude i stoga što se učinitelju krivičnog djela na određeni način ograničava sloboda kretanja, jer tokom obavljanja predmetnog rada mora biti na određenom radnom mjestu, odnosno kod poslodavca.⁴⁷ Navedeno *sui generis* ograničenje slobode i vršenje bez naknade društveno korisnog rada daje ovoj sankciji svojevrsnu notu represivnosti i na određeni način je približava kaznama, pogotovo novčanoj kazni, kojom se učinitelju oduzima, odnosno ograničava pravo na imovinu. To tim prije jer osuđeni obavlja određeni posao, za koji je u „normalnim“ okolnostima da se ne radi o izvršenja date sankcije mogao ostvariti određenu novčanu naknadu, te mu se, s tim u vezi, radom za opće dobro na slobodi ograničavaju i određena imovinska prava usljed propuštene dobiti. Vjerovatno iz tih razloga pojedini zakonodavci rad za opće dobro na slobodi čak svrstavaju u kazne, a kakva rješenja se susreću u krivičnom zakonodavstvu Crne Gore,⁴⁸ Srbije,⁴⁹ Nizozemske,⁵⁰ Mađarske,⁵¹ Češke i Španije.⁵²

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine rad za opće dobro na slobodi eksplicitno ne ubraja u kazne (v. čl. 41. KZ FBiH) vjerovatno stoga što je jedna od bitnih

⁴⁶ Instrumenti krivičnopravne reakcije pod nazivom intermedijalne sankcije predstavljaju sankcije koje se obično situiraju između institucionalnih i *klasičnih* vaninstitucionalnih sankcija i.e. kazne zatvora i uvjetne osude (probacije) te se u literaturi, nerijetko, označavaju kao sinonim za alternativne sankcije, odnosno sankcije koje se izvršavaju u zajednici. Uporedi: Veljko Ikanović, *op. cit.* str. 132; Snežana Soković, *Između zatvora u uslovne osude – intermedijarne sankcije*, Revija za kriminologiju i krivično pravo, br. 3, 2009, str. 183-185; Peter B. Wood, Harold G. Grasmick, *Toward the development of punishment equivalencies: Male and female inmates rate the severity of alternative sanctions compared to prison*, Justice Quarterly, vol. 16, no1, 1999, pp. 19-24

⁴⁷ Istina, pojedini autori dovode pod znak pitanja tvrdnju da je predmetna sankcija strožija od uvjetne osude imajući u vidu činjenicu da se uvjetna osuda u domaćem zakonodavstvu može izricati i za krivična djela za koja je utvrđena kazna zatvora do dvije godine. Tako: Miloš Babić, Ivanka Marković, *op. cit.*, str. 338

⁴⁸ Čl. 33. Krivičnog zakonika ("Sl. list RCG", br. 70/2003, 13/2004 - ispr. i 47/2006 i "Sl. list CG", br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 - dr. zakon, 40/2013, 56/2013 - ispr., 14/2015, 42/2015, 58/2015 - dr. zakon, 44/2017, 49/2018 i 3/2020).

⁴⁹ Čl. 43. Krivičnog zakonika ("Sl. glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 i 94/2024).

⁵⁰ Čl. 9. Krivičnog zakona Holandije (Criminal Code as amended 2025.).

⁵¹ Čl. 439. Krivičnog zakona Mađarske (Act C of 2012 on the Criminal Code (as in force on 1 July 2025)).

⁵² Emir Ćorović, *op. cit.*, str. 42

općih karakteristika klasičnih krivičnih sankcija, poglavito kazni,⁵³ da ih sud izriče prinudno *i.e.* snagom sudskog autoriteta, dok se shodno odredbi čl. 44. stav 1. KZ FBiH rad za opće dobro na slobodi može izreći isključivo uz *pristanak optuženog*. U literaturi se obično kao *ratio legis* uvođenja ovog uvjeta za izricanje rada za opće dobro na slobodi navodi činjenica da je pristanak optuženog potreban kako predmetna sankcija ne bi prerasla u svojevrsni prinudni rad, odnosno kako ne bi poprimila obrise nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, kakva postupanja su zabranjena međunarodnim i supranacionalnim pravnim dokumentima koji se navode u Ustavu Federacije Bosne i Hercegovine te se kao takvi imaju primjenjivati u ovom entitetu.⁵⁴

Rad za opće dobro na slobodi u Federaciji Bosni i Hercegovini određuje se u trajanju srazmjernom izrečenoj kazni zatvora od najmanje *deset do najviše devedeset radnih dana* (čl. 44. stav 3. KZ FBiH). S druge strane, u većini uporednih (evropskih) zakonodavstava trajanje date sankcije se propisuje i određuje u formi određenog broja *sati rada*. U tom kontekstu, u Nizozemskoj se ova sankcija može izreći u trajanju do 240 sati,⁵⁵ u Finskoj od 14 do 240 sati, u Danskoj od 30 do 240 sati, u Norveškoj od 30 do 420 sati, u Švedskoj od 40 do 240 sati, u Škotskoj od 20 do 300 sati, u Belgiji od 20 (46) do 300 sati, u Francuskoj od 20 do 400 sati,⁵⁶ u Norveškoj od 30 do 420 sati,⁵⁷ u Engleskoj i Velsu od 40 do 300 sati,⁵⁸ u Mađarskoj od 48 do 312 sati,⁵⁹ a u Crnoj Gori⁶⁰ i Srbiji⁶¹ od 60 do 360 sati.⁶² U nekim zakonodavstvima koristi se nešto drugačiji način propisivanja rada za opće dobro na slobodi te se u Švicarskoj⁶³ i Austriji⁶⁴ predviđa da se jedan dan zatvora može zamijeniti sa četiri sata rada, a u Hrvatskoj sa dva sata rada.⁶⁵ S obzirom na navedeno može se zaključiti kako je način propisivanja trajanja rada za opće dobro na slobodi koji se koristi u KZ FBiH posmatrano u evropskom kontekstu prilično raritetan, ali po našem sudu i neadekvatan. To iz razloga što se može postaviti pitanje koliko prema našem

⁵³ Borislav Petrović, Dragan Jovašević, *Krivično/kazneno pravo Bosne i Hercegovine – Opći dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2005, str. 276

⁵⁴ Vidi npr. čl. 7. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima čl. 3. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.

⁵⁵ Čl. 22c Krivičnog zakona Holandije (Criminal Code as amended 2025.)

⁵⁶ Nevena Aljinović, *op. cit.*, str. 429

⁵⁷ Čl. 49. Krivičnog zakona Norveške (Criminal Code of the Kingdom of Norway 2015, as amended 2025.)

⁵⁸ Nataša Mrvić Petrović, *op. cit.*, str. 156

⁵⁹ Čl. 47. Krivičnog zakona Mađarske (Act C of 2012 on the Criminal Code (as in force on 1 July 2025))

⁶⁰ Čl. 41. Krivičnog zakonika Crne Gore

⁶¹ Čl. 52. Krivičnog zakonika Srbije

⁶² Ovakvo rješenje je prihvaćeno i u Republici Srpskoj. Vidi: čl. 70. stav 3. Krivičnog zakonika („Službeni glasnik RS“ br. 64/2017, 104/2018 - odluka US, 15/2021, 89/2021, 73/2023, "Sl. glasnik BiH", br. 9/2024 - odluka US BiH, "Sl. glasnik RS" 105/2024 - odluka US, 19/2025, "Sl. glasnik BiH", br. 14/2025 - odluka US BiH, "Sl. glasnik RS", br. 31/2025 i 85/2025 - odluka US).

⁶³ Nevena Aljinović, *op. cit.*, str. 431

⁶⁴ https://www.euprobationproject.eu/national_detail.php?c=AT (pristup: 14.11.2025.)

⁶⁵ Čl. 55. Kaznenog zakona ("Narodne novine" br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24)

krivičnom zakonodavstvu radni dan obuhvata radnih sati, odnosno da li podrazumijeva osmosatno radno vrijeme ili neko drugo?

Međutim, prezentirano domicilno zakonsko rješenje posebno je diskutabilno u pogledu odredbe da se rad za opće dobro na slobodi *ima odrediti u trajanju srazmjernom izrečenoj kazni zatvora*. Naime, prijeporno je u praksi kako postići navedenu srazmjernost. Izvorni tekst KZ FBiH iz 2003. godine je predviđao da se rad za opće dobro na slobodi može izreći kao *zamjena za kaznu zatvora do šest mjeseci te odrediti u trajanju srazmjernom izrečenoj kazni zatvora, od najmanje deset do najviše šestdeset radnih dana* (čl. 44. KZ FBiH), što je otvaralo mogućnost da se spomenuta srazmjera postigne na način da se jedan mjesec izrečene kazne zatvora supstituiira sa deset dana rada za opće dobro na slobodi, odnosno šest mjeseci sa šestdeset radnih dana.⁶⁶ No, novelom KZ BiH iz 2010. godine uvedeno je još uvijek važeće zakonsko rješenje shodno kojem se rad za opće dobro na slobodi može izreći kao *zamjena za izrečenu kaznu zatvora do jedna godine te odrediti u trajanju srazmjernom izrečenoj kazni zatvora, od najmanje deset do najviše devedeset radnih dana*⁶⁷, koje kada je riječ o određivanju srazmjere između izrečene kazne zatvora i broja radnih dana dovodi postupajuće sudije u prilično izazovnu situaciju. Istina, primjenjujući prethodno *navedenu matricu da se jedan mjesec izrečene kazne zatvora može zamijeniti sa deset radnih dana*⁶⁸ princip srazmjernosti bi mogao biti zadovoljen u slučaju supstitucije izrečene kazne zatvora do najviše devet mjeseci. Međutim, mogu se pronaći i sudske odluke temeljem kojih je sud navedeni broj radnih dana (90) odredio i kao zamjenu za izrečenu kaznu zatvora od *jedne godine*.⁶⁹ Na kraju, zbog nepreciznosti zakonskih kriterija na temelju kojih bi se trebao implementirati princip srazmjernosti u sudskoj praksi se bilježe primjeri da su sudije istog suda identičnu izrečenu kaznu zatvora zamjenjivali različitim brojem dana rada za opće dobro na slobodi.⁷⁰

⁶⁶ Miloš Babić, Ivanka Marković, Malik Hadžiomerović, Zdravko Rajić, *Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini*, Savjet/Vijeće Evrope: Evropska komisija, Sarajevo, 2005, str. 255

⁶⁷ Čl. 19. Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 42/10)

⁶⁸ U sudskoj praksi se bilježe ovakvi primjeri. Tako je Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine u predmetu broj: 96 0 K 100499 18 Kž (od 20.02.2018. godine) izrečenu kaznu zatvora od dva (2) mjeseca uz pristanak optuženog zamijenio sa 20 radnih dana. S druge strane, mogu se pronaći i primjeri da je sud 20 dana rada za opće dobro na slobodi odredio kao zamjenu za jedinstvenu kaznu zatvora od dva (2) mjeseca i 15 dana. Vidi: Presuda Općinskog suda u Tuzli br. 32 O K 160666 13 K od 14.06.2013. godine (neobjavljeno).

⁶⁹ Vidi: Presuda Općinskog suda u Mostaru br. 58 0 K 260363 22 K od 05.04.2023. godine

⁷⁰ S tim u vezi, presudom Općinskog suda u Tuzli br. 32 0 K 129679 12 K od 10.06.2013. godine (neobjavljeno) izrečena kazna zatvora od šest (6) mjeseci je zamjenjena radom za opće dobro na slobodi u trajanju od 25 dana, dok je u presudi br. 32 0 K 008102 10 K od 05.04.2013. godine (neobjavljeno) sudija izrečenu kaznu zatvora od šest (6) mjeseci zamjenio radom za opće dobro na slobodi u trajanju od 30 dana, a presudom istog suda br. 32 0 K 089909 11 K od 22.03.2013. godine (neobjavljeno) izrečena kazna zatvora od šest (6) mjeseci je zamjenjena radom za opće dobro na slobodi u trajanju od 45 dana. Vidi više u: Adriana Amna Isabegović, *Rad za opće dobro na slobodi na području Tuzlanskog kantona* (neobjavljeni završni magistarski rad), Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli, Tuzla, 2015, str. 86-109

Sve prethodno navedeno ukazuje na činjenicu kako aktuelno zakonsko rješenje u Federaciji Bosne i Hercegovine po ovom pitanju nije najbolje te bi ga *de lege ferenda* trebalo novelirati. S tim u vezi, mišljenja smo kako bi po uzoru na većinu evropskih zakonodavstava trajanje rada za opće dobro na slobodi *umjesto u formi broja radnih dana trebalo propisati u formi sati rada*. Također, u cilju potpunog ostvarenja principa srazmjernosti, zakonom bi, po uzoru na neka od spominjanih uporednih zakonodavstava, trebalo propisati da se jedan dan zatvora ima zamijeniti sa tačno određenim brojem sati rada, npr. dva sata, kao u susjednoj Hrvatskoj. Istina, imajući u vidu da u našem zakonodavstvu predmetna alternativna sankcija može predstavljati zamjenu za izrečenu kaznu zatvora do jedne godine, usvajanje navedenog prijedloga bi impliciralo da maksimalni iznos trajanja rada za opće dobro na slobodi iznosi 730 sati, što predstavlja maksimum koji značajno nadilazi maksimume trajanja date sankcije u većini navedenih evropskih država. Međutim, i trenutno zakonsko rješenje značajno odudara od evropskih prosjeka, s obzirom da pozitivno krivično zakonodavstvo u Federaciji Bosne i Hercegovine predviđa da se rad za opće dobro na slobodi može izreći u maksimalnom trajanju do 90 radnih dana, koji maksimum preračunat u radne sate na bazi osmosatnog radnog dana gotovo da dostiže navedeni broj sati.

Na kraju, zbog djelimično različitih legislativnih rješenja kratko ćemo se osvrnuti i na normativno uređenje date sankcije u krivičnom zakonodavstvu susjednog bosansko-hercegovačkog entiteta. Kao što je istaknuto u uvodnim izlaganjima zakonodavac u Republici Srpskoj je usvajanjem Krivičnog zakonika iz 2017. godine (dalje: KZ RS) dotadašnju sankciju pod nazivom *rad za opće dobro na slobodi* preimenovala u *rad u javnom interesu*, ali i drugačije riješio neka pitanja vezana za njenu pravnu prirodu. Prije svega, predmetna sankcija se u ovom zakonodavstvu (za razliku od druga tri) ubraja u posebnu vrstu krivičnih sankcija pod nazivom *alternativne mjere* (čl. 41. KZ RS). Dodatno, i KZ RS predviđa da se rad u javnom interesu kao ekvivalent radu za opće dobro na slobodi iz KZ FBiH može izreći na zahtjev osuđenog kao zamjena za izrečenu kaznu zatvora do jedne godine (čl. 70. stav 1. KZ RS). Međutim, ono što je zanimljivo jeste da je zakonodavac u RS u pogledu ovog formalnog uvjeta postavio izvjesna ograničenja. S tim u vezi, odredbom čl. 70. stav 3. KZ RS je predviđeno da se izrečena kazna zatvora do jedne godine ne može zamijeniti radom u javnom interesu osuđenom koji je ranije osuđivan dva ili više puta na kaznu zatvora ili ako je osuđivan ili je osuđen za krivično djelo iz glava XIV (krivična djela protiv polnog integriteta) i XV (krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta). Ovo navodimo iz razloga što se u praksi sudova u Federaciji Bosne i Hercegovine susreću slučajevi da je sud izrečenu kaznu zatvora do jedne godine na zahtjev optuženog, koji je ranije više puta osuđivan (četiri puta), zamijenio radom za opće dobro na slobodi⁷¹ te se s tim u vezi može postaviti pitanje svrishodnosti takve sudske prakse ali i opravdanosti postojećeg zakonskog rješenja u ovom entitetu?

Također, vrijednim pažnje nameće se i rješenje iz KZ RS da se primjena rada za opće dobro na slobodi ograniči povodom određenih grupa ili vrsta krivičnih djela. S tim u

⁷¹ Vidi: Nermina Kuloglija-Zolj, *Ranije presude nevidljive za pravosudni sistem*, Detektor.ba, dostupno na: <https://neizvršenepresude.detektor.ba/ranije-presude-nevidljive-za-pravosudni-sistem/> (pristup: 24.12.2025.)

vezi, pored navedenih grupa krivičnih djela čini se da bi imalo smisla razmotriti i mogućnost ograničenja izricanja ove sankcije i povodom krivičnih djela protiv života, odnosno krivičnih djela sa smrtnom posljedicom. Naime, moguće je da u zavisnosti od okolnosti konkretnog slučaja, primjera radi, odgovornom za učinjenje krivičnog djela koje je za posljedicu imalo smrt druge osobe prouzrokovane iz nehata sud odmjeri i izrekne kaznu zatvora do jedne godine te da uz njegov pristanak odredi da se izrečena kazna zamjeni radom za opće dobro na slobodi, a kakvi primjeri su zabilježeni u sudskoj praksi na području Federacije Bosne i Hercegovine.⁷² Istina, ovakva sudska praksa može biti predmetom kritike imajući u vidu da je odredbom čl. 44. stav 2. KZ FBiH predviđeno kako se odluka da se kazna zatvora zamijeni radom za opće dobro na slobodi zasniva na ocjeni da, uzimajući u obzir sve okolnosti koje određuju vrstu i mjeru kazne, izvršenje kazne zatvora ne bi bilo prijeko potrebno za ostvarenje svrhe kažnjavanja, ali istovremeno uvjetna kazna ne bi bila dovoljna za postizanje opće svrhe krivičnihopravnih sankcija. S tim u vezi, više je nego upitno da li se ovakvom sudskom odlukom mogu ostvariti pojedini ciljevi definirani u okviru opće svrhe kažnjavanja (v. čl. 42. KZ FBiH), poglavito oni generalno-preventivne naravi, ali i opća svrha krivičnih sankcija, koje *inter alia* trebaju pružiti odgovarajuću zaštitu i satisfakciju žrtvi krivičnog djela (v. čl. 7. KZ FBiH)? No, da bi se preduprijedilo donošenje ovakvih odluka čini se kako bi *de lege ferenda* imalo smisla uvesti spomenuto zakonsko ograničenje. Istina, treba podsjetiti da je pravilom 19. *Evropskih pravila o sankcijama i mjerama u zajednici*⁷³ propisano da *sve formalne, uključujući i pravne prepreke koje sprečavaju upotrebu sankcija i mjera u zajednici sa teškim i višestrukim učiniteljima ili u vezi sa određenim vrstama djela ili bilo kojim drugim zakonskim ograničenjima trebaju se preispitati i ukloniti u mjeri u kojoj je to prikladno*. U tom kontekstu može se postaviti pitanje da li bi takvo zakonsko rješenje bilo usklađeno sa navedenim evropskim pravnim standardima? Držimo da bi, imajući u vidu da navedeno pravilo ipak dozvoljava određena ograničenja vezana za primjenu mjera i sankcija u zajednici, uključujući i rad za opće dobro na slobodi, u mjeri u kojoj je to prikladno, a prezentirana ograničenja se čine opravdanim i prikladnim.

4. Obim izricanja rada za opće dobro na slobodi od strane sudova u FBiH

U okviru narednog tabelarnog prikaza prezentirani su određeni statistički podaci vezani za izricanje rada za opće dobro na slobodi od strane nadležnih sudova u Federaciji Bosne i Hercegovine. Podaci se temelje na zvaničnim izvorima (publikacijama) Federalnog zavoda za statistiku (FZS).

Tabela 1. *Obim izricanja kazne zatvora i rada za opće dobro na slobodi kao njegove alternative u FBiH (2020-2024)*

Sankcija/godina	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------

⁷² Vidi: Nermina Kuloglija-Zolj, *Pet godina čekanja na odsluženje kazne za smrt djevojčice*, Detektor.ba, dostupno na: <https://neizvrsenepresude.detektor.ba/ranije-presude-nevidljive-zapravosudni-sistem/> (pristup: 24.12.2025.)

⁷³ Recommendation CM/Rec (2017) 3 on the European Rules on community sanctions and measures od 23. marta 2017.

Ukupno kazna zatvora	5301	5102	5024	4948	4478
Zatvor do 1 mj.	377	290	304	308	270
Zatvor 1-2 mj.	499	545	502	481	469
Zatvor 2-3 mj.	1034	1117	1021	1010	873
Zatvor 3-6 mj.	1557	1599	1584	1667	1554
Zatvor 6-12 mj.	1258	1153	1097	1071	988
Zbirno zatvor do 1 g. (Σ)	4725 (89,13%)	4704 (92,19%)	4508 (89,72%)	4537 (91,7%)	4154 (92,76%)
RODS	155	138	129	93	79
Omjer RODS: zatvor do 1 god	3,17%	2,85%	2,78%	1,94%	1,86%

Izvor: Statistika pravosuđa, Statistički bilten (FZS), br. 328, 347, 364, 383, 402.

Ono što je primjetno iz prezentiranog tabelarnog prikaza jeste da su u strukturi sveukupno izrečenih krivičnih sankcija u Federaciji Bosne i Hercegovine u posmatranom periodu dominirale tzv. kratkotrajne kazne lišenja slobode, odnosno kazne zatvora do jedne godine, koje su tokom svake godine u sveukupno izrečenim sankcijama participirale sa oko 90%. Imajući u vidu činjenicu da se rad za opće dobro na slobodi, shodno KZ FBiH, može izricati upravo kao alternativa za takvu kaznu, može se zaključiti kako je postojao izuzetno širok formalni latentni prostor za izricanje date alternativne sankcije, no da su isti nadležne sudije koristile u izuzetno skromnom obimu. Naime, iz prethodne tabele je vidljivo da se omjer izrečenih sankcija rad za opće dobro na slobodi u odnosu na broj izrečenih kazni zatvora do jedne godine, koje su formalno-pravno mogle biti zamjenjene datom alternativnom sankcijom, kretao između 1,86-3,17%. Nemamo pouzdana saznanja zašto postupajuće sudije u konkretnim slučajevima nisu u većem obimu supstituirali izrečenu kaznu zatvora radom za opće dobro na slobodi, no moguće je da je to, između ostalog, stoga što *in concreto* nije postojao pristanak optuženog ili su sudije imale saznanja da se rad za opće dobro na slobodi u praksi neće moći izvršiti te ga iz tih razloga nisu ni određivali. Na kraju, bitno je naglasiti kako je iz godine u godinu evidentiran kontinuirani (blagi) pad određivanja rada za opće dobro na slobodi, ne samo u apsolutnim iznosima, već i u procentualnom omjeru u odnosu na broj izrečenih kazni zatvora do jedne godine.

Dodatno, zvanične publikacije Federalnog zavoda za statistiku u kojima se evidentira statistika rada pravosuđa pokazuju kako se rad za opće dobro na slobodi u Federaciji Bosne i Hercegovine u nešto značajnijem obimu određivao u svega nekoliko kantona, dok se u većini drugih kantona određivao simbolično ili (gotovo) nikako, a što se može vidjeti iz naredne tabele.

Tabela 2. Izricanje rada za opće dobro na slobodi po pojedinim kantonima u FBiH (2020-2024)

Kanton	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Unsko-sanski	60	24	39	29	35
Tuzlanski	-	-	-	-	-
Posavski	-	-	-	-	-
Zeničko-dobojski	7	2	11	3	3
Bosansko-podrinjski	-	-	-	1	-
Srednje-bosanski	-	-	-	-	-
Hercegovačko-neretvanski	-	1	-	1	3
Zapadno-hercegovački	-	-	-	-	1
Kantona Sarajevo	88	111	79	59	37
Kanton 10	-	-	-	-	-
Ukupno	155	138	129	93	79

Izvor: *Statistika pravosuđa*, Statistički bilten (FZS), br. 328, 347, 364, 383, 402.

Kao što je vidljivo iz prethodnog tabelarnog prikaza određivanje rada za opće dobro na slobodi kao alternative kazni zatvora istinski egzistira samo u sudskoj praksi nadležnih sudova u Kantonu Sarajevo, Unsko-sanskom kantonu i u Zeničko-dobojskom kantonu. S druge strane, bilježe se sporadični slučajevi izricanja date alternativne sankcije u praksi sudova na području Hercegovačko-neretvanskog i Zapadno-hercegovačkog kantona, dok se u ostalim kantonima predmetna sankcija nije uopće izricala. Za pretpostaviti je kako je temeljni razlog zašto se rad za opće dobro na slobodi (gotovo) ne izriče od strane sudova u većini kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine taj što ne postoje pretpostavke za njeno izvršenje, koje se najčešće ogledaju u činjenici da se na poziv nadležnih kantonalnih ministarstava ne javljaju javna preduzeća, javne ustanove ili drugi pravni subjekti u kojima bi se izvršavala data sankcija.

5. Izvršenje rada za opće dobro na slobodi

S obzirom da je odredbom čl. 44. stav 7. KZ FBiH propisano da *raspoređivanje na rad za opće dobro na slobodi u smislu vrste i radnog mjesta obavlja kantonalno ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa prema mjestu prebivališta odnosno boravišta osuđenika, vodeći računa o njegovim sposobnostima i znanjima*, početkom prošle decenije većina nadležnih kantonalnih ministarstava u Federaciji Bosne i Hercegovine donijela je

pravilnike o izvršenju rada za opće dobro na slobodi,⁷⁴ čime su stvorene normativne pretpostavke za izvršenje date krivične sankcije u praksi.

5.1. Normativni okvir izvršenja

Postupci izvršenja predmetne sankcije definirani kantonalnim pravilnicima su dosta slična a u tekstu koji slijedi dati će se kratki prikaz odnosnog postupka prema odredbama *Pravilnika o izvršenju rada za opće dobro na slobodi Unsko-sanskog kantona*. Njime je definirano da rad za opće dobro na slobodi izvršava Ministarstvo pravosuđa i uprave Unsko-sanskog kantona (čl. 2. stav 1.). Navedeni rad može se obavljati u ustanovama, privrednim društvima i drugim pravnim osobama (u daljem tekstu: poslodavac), koji obavljaju djelatnost u okviru koje se može ostvariti opća svrha izvršavanja krivičnopравnih sankcija i posebna svrha izvršavanja rada za opće dobro. Djelatnost poslodavca može biti humanitarna, ekološka, komunalna, uslužna, kao i svaka druga djelatnost za koju nadležno ministarstvo ocijeni da se sa njom može postići opća svrha izvršavanja krivičnopравnih sankcija, kao i posebna svrha izvršavanja rada za opće dobro (čl. 5.). Rad za opće dobro izvršava se na način koji osuđenoj osobi i njenoj porodici jamči poštivanje ljudskog dostojanstva, temeljnih prava i sloboda i privatnosti (čl. 8. stav 1.).

Nadležno ministarstvo izvršava pravomoćnu presudu o zamjeni kazne zatvora radom za opće dobro putem *ovlaštenog državnog službenika* spomenutog ministarstva (u daljem tekstu: ovlaštenik službenik) i *povjerenika*. Povjerenik je uposlenik poslodavca kod kojeg se obavlja rad za opće dobro, koga na prijedlog poslodavca rješenjem imenuje ministar, u cilju neposrednog praćenja i nadziranja osuđene osobe za vrijeme trajanja rada za opće dobro. Za ovlaštenog službenika, odnosno povjerenika, može biti određena, odnosno imenovana samo osoba koje ima završenu visoku stručnu spremu, radno iskustvo u trajanju od najmanje tri godine i primjerene ljudske osobine koje mogu biti uzor ponašanja osuđeniku. Izuzetno, povjerenik ne mora imati visoku stručnu spremu, ukoliko poslodavac nema odgovarajućih uposlenika visoke stručne spreme (čl. 11.). Ministarstvo je dužno da osigura stalnu stručnu obuku ovlaštenih službenika i povjerenika (čl. 12. stav 1.). Ministar zaključuje ugovore s poslodavcima o postojanju zajedničkog interesa za izvršavanje rada za opće dobro i upućivanju osuđenih lica na rad za opće dobro (v. čl. 13. i 15.).

Na kraju, ministar donosi rješenje o raspoređivanju osuđene osobe na rad za opće dobro i upućuje je na taj rad. Rješenjem se u dogovoru s poslodavcem određuje početak, raspored i završetak izvršavanja rada za opće dobro i radno vrijeme osuđenog lica (čl. 18.). Rad za opće dobro izvršava se prema pojedinačnom programu, koji za svaku osuđenu

⁷⁴ Vidi npr. *Pravilnik o vrsti i uvjetima za izvršavanje kaznene sankcije rad za opće dobro na slobodi* ("Narodne novine Hercegbosanske županije" broj: 07/10, 08/12 i 3/13), *Pravilnik o izvršenju rada za opće dobro na slobodi* ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 24/10), *Pravilnik o izvršenju rada za opće dobro na slobodi* ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 24/10), *Pravilnik o izvršenju rada za opće dobro na slobodi* ("Službene glasnik Unsko-sanskog kantona", br. 8/2011), *Pravilnik o izvršenju rada za opće dobro na slobodi* ("Službene novine Zeničko-dobojskog kantona", br. 1/2013).

osobu sačinjavaju ovlašteni službenik i povjerenik (čl. 17.). Tokom i nakon izvršenja rada za opće dobro na slobodi povjerenik podnosi izvještaj ministarstvu, koje sačinjava zaključni izvještaj i dostavlja ga sudu koji je izrekao presudu (čl. 27.)

5.2. Izvršenje rada za opće dobro na slobodi u praksi

Vrlo brzo nakon donošenja predmetnog pravilnika, tačnije krajem 2011. godine, počelo je izvršenje prvih sankcija rada za opće dobro na slobodi na području Unsko-sanskog kantona⁷⁵ i Kantona Sarajevo,⁷⁶ a od 2014. godine i na području Zeničko-dobojskog kantona.⁷⁷ To su, kao što je prethodno prikazano, kantoni u kojima nadležni sudovi izriču datu sankciju, te na čijim područjima ova sankcija danas uistinu i bitiše u praksi. Nažalost, u pretežnom broju drugih kantona primjena ove sankcije nije zaživjela.⁷⁸ U nekim kantonima, kao što je npr. Tuzlanski kanton, premda je prije više od jedne decenije donesen odgovarajući pravilnik za njeno izvršenje,⁷⁹ predmetna sankcija nije izvršavana, jer se na javni poziv resornog ministarstva nisu javljala lokalna javna preduzeća, ustanove ili drugi pravni subjekti (poslodavci), koji bi iskazali interes za učešće u procesu izvršenja iste. Međutim, raduje činjenica da se tokom ove godine na poziv resornog ministarstva javilo više pravnih subjekata sa kojima je Ministarstvo pravosuđa i uprave Tuzlanskog kantona potpisalo sporazume o izvršenju rada za opće dobro na slobodi⁸⁰ te je realno očekivati da će se tokom 2026. godine početi sa praktičnom implementacijom iste. Također, prema medijskim natpisima i Ministarstvo pravosuđa i

⁷⁵ Informaciji o primjeni alternativne krivične sankcije rad za opće dobro na slobodi na području Unsko-sanskog kantona u 2023. godini Vlade Unsko-sanskog kantona (br. 03-04-1247-2/2024 od 2.2.2024. godine).

⁷⁶ Informacija Ministarstva pravde i uprave Kantona Sarajevo o izvršenju rada za opće dobro na slobodi na području Kantona Sarajevo (od 23.07.2018. godine). Dostupna na: https://mpu.ks.gov.ba/sites/mpu.ks.gov.ba/files/2023-10/alternativna_krivicna_sankcija_0.pdf (pristup: 13.12.2025.).

⁷⁷ Informacija o izvršenju alternativne krivične sankcije rad za opće dobro na slobodi u 2022. godini Ministarstva za pravosuđe i upravu ZDK (br. 06-09-14981/23).(https://zdk.ba/sjednicevlade/sjednice2023/novi_saziv/03sjednica/03-14_17-11-2023.pdf) (pristup: 14.12.2025.).

⁷⁸ Premda to ne predstavlja centralni predmet istraživanja ovog rada vrijedi istaći da se u drugom bosansko-hercegovačkom entitetu, odnosno u Republici Srpskoj sa izvršenjem ove sankcije počelo tek 2020. godine, kada je izvršena prva sankcija koju je odredio Osnovni sud u Doboju. Vidi: <https://lat.rtrs.tv/vijesti/vijest.php?id=392954> (pristup: 13.12.2025.). Prema izjavi ministra pravde u Vladi Republike Srpske Miloša Bukejlevića od tada po gotovo do kraja 2024. godine u ovom entitetu je izvršeno svega dvadeset sankcija rada u javnom interesu.

Više na: <https://theprestige.ba/2024/11/13/milos-bukejlovic-pravna-sigurnost-svih-gradjana-jen-as-osnovni-cilj/> (pristup: 13.12.2025.).

⁷⁹ Pravilnik o izvršenju rada za opće dobro na slobodi ("Službene novine Tuzlanskog kantona", br. 2/2011 i 16/2011)

⁸⁰ <https://minputk.ba/view-more/tuzlanski-kanton-siri-mrezu-podrske-za-rad-za-opce-dobro-novi-partneri-u-resocijalizaciji-osudenih-osoba/99> (pristup: 14.12.2025.).

uprave Herceg-bosanskog kantona je polovinom 2025. godine finaliziralo aktivnosti vezane za otpočinjanje izvršenja ove sankcije na području tog kantona.⁸¹

Dodatno što treba istaći jeste činjenica da iako je prema prezentiranim statističkim podacima broj izrečenih sankcija rad za opće dobro na slobodi u FBiH na godišnjem nivou (s obzirom na zakonske mogućnosti) relativno mali, broj izvršenja tih sankcija je još i manji. Primjera radi, prema *Informaciji o primjeni alternativne krivične sankcije rad za opće dobro na slobodi na području Unsko-sanskog kantona u 2023. godini Vlade Unsko-sanskog kantona (br. 03-04-1247-2/2024 od 2.2.2024. godine)* predmetna sankcija se na području ovog kantona počela izvršavati krajem 2011. godine i do kraja 2023. godine nadležno kantonalno ministarstvo je od strane sudova zaprimilo 644 presude kojima je izrečena data sankcija, od kog broja je oko 4/5 sankcija uspješno izvršeno, dok 134 (21%) nisu izvršene te su vraćene sudu na daljnje postupanje i izvršenje izrečene kazne zatvora. Također, prema *Informaciji o izvršenju alternativne krivične sankcije rad za opće dobro na slobodi u 2022. godini (br. 06-09-14981/23)*, koju je Ministarstvo za pravosuđe i upravu ZDK uputilo Vladi ZDK, spomenuto ministarstvo je tokom 2022. godine zaprimilo 29 presuda u kojima je uz pristanak optuženog kazna zatvora zamjenjena radom za opće dobro na slobodi, od kog broja 11 presuda (37,9%) nije izvršeno. Kao razlozi neizvršenja navode se izbjegavanje osuđene osobe da primi poziv za izvršenje rada za opće dobro na slobodi ili neodazivanje po pozivu, bolest ili smrt osuđenih lica, odbijanje ponuđenog angažovanja od strane osuđenog i naknadna nemogućnost pronalaska novog angažmana.⁸² Na kraju, i rezultati određenih skorijih istraživanja pokazuju kako se značajan broj izrečenih sankcija rad za opće dobro na slobodi ne izvršava u praksi, s tim da su pored navedenih detektirani i neki dodatni razlozi neizvršenja, poput kašnjenja sudije da pošalje presudu na izvršenje te neobezbjeđivanje radnog mjesta za osuđenike,⁸³ što je u praksi nerijetko povezano sa nepostojanjem pravnih subjekata koji su iskazali interes da učestvuju u procesu izvršenja ove sankcije.

U svakom slučaju, kada osuđenik po isteku određenog roka nije izvršio ili je samo djelimično izvršio rad za opće dobro na slobodi, nadležno ministarstvo će o tome obavijestiti sud, koji će donijeti odluku o izvršenju kazne zatvora u trajanju srazmjernom vremenu preostalog rada za opće dobro na slobodi (v. čl. 44 stav (5) KZ FBiH). Ono što je primjetno iz navedene odredbe jeste da zakonodavac predviđa obligatorno donošenje odluke o izvršenju kazne zatvora srazmjerno neizvršenom radu za opće dobro na slobodi, što je prilično rigidno rješenje, imajući u vidu da se u okviru navedene odredbe ne razlikuju situacije da li je do neizvršenja rada za opće dobro na slobodi došlo zbog neopravdanih ili

⁸¹<https://www.vladahbz.com/ministarstvo-pravosuda-i-uprave-hercegbosanske-zupanije-organiziralo-strucnu-obuku-za-povjerenike-za-rad-za-opce-dobro-na-slobodi/> (pristup: 15.12.2025.).

⁸² https://zdk.ba/sjednicevlade/sjednice2023/novi_saziv/03sjednica/03-14_17-11-2023.pdf (pristup: 14.12.2025.).

⁸³ Riječ je o istraživanju N. Kuloglija-Zolj u okviru kojeg je analizirano izvršenje 152 presude općinskih i osnovnih sudova u Bosni i Hercegovini, kojima je izrečena sankcija *rad za opće dobro* u periodu od početka 2019. do kraja 2024. godine. Istraživanjem je utvrđeno da 44 (28,9%) presude nisu izvršene. Više o ovome u: Nermina Kuloglija-Zolj, *Presude (ne)izvršene mjesecima*, Detektor.ba, dostupno na: <https://neizvršenepresude.detektor.ba/presude-neizvršene-mjesecima/> (pristup: 17.12.2025.).

pak opravdanih razloga, npr. stoga što u procesu izvršenja nadležno ministarstvo nije uspjelo angažirati poslodavca kod kojeg bi se izvršila ova alternativna sankcija.

Štaviše, mogao bi se steći dojam da ovakvo zakonsko rješenje nije u potpunosti u skladu ni sa pravilom 12. *Evropskih pravila o sankcijama i mjerama u zajednici*, koje predviđa da se *zakonom ne smiju predvidjeti automatske odredbe za pretvaranje sankcije ili mjere u zajednici u zatvor u slučaju nepoštivanja bilo kojeg uvjeta ili obaveze vezane uz takvu sankciju ili mjeru*. S tim u vezi, vrijedi podsjetiti da se sudskom odlukom određuje i rok u kojemu je osuđeni obavezan izvršiti rad za opće dobro na slobodi, odnosno utvrđuje se svojevrsna obaveza izvršenja, a u slučaju njegovog neizvršenja slijedi, shodno odredbi čl. 44 stav (5) KZ FBiH, automatsko donošenje odluke o izvršenju kazne zatvora kao zamjene za neizvršeni rad za opće dobro na slobodi. Međutim, valja podsjetiti da i u slučaju donošenja takve sudske odluke ne mora značiti da će osuđenik kojemu je određeno izvršenje kazne zatvora zbog neizvršenja rada za opće dobro na slobodi tu zatvorsku kaznu i efektivno izvršiti. Naime, takav osuđenik, s obzirom da mu je izrečena kazna zatvora do jedne godine, može *exempli gratia* pristati da se kazna zatvora u skladu sa odredbom čl. 43c KZ FBiH izvrši u formi kućnog zatvora sa elektronskim nadzorom, dakle bez efektivnog zatvaranja osuđenika, a kakvi primjeri se bilježe u praksi.⁸⁴ U zvaničnom komentaru spomenutog pravila 12. *Evropskih pravila o sankcijama i mjerama u zajednici* se navodi da jedan od glavnih ciljeva sankcija i mjera u zajednici jeste pokušaj izbjegavanja zatvaranja te da bi taj cilj bio narušen ukoliko bi zatvaranje predstavlja nužnu i jedinu reakciju na nepoštivanje, odnosno neizvršenje neke obaveze vezane za takvu mjeru ili sankciju. S obzirom na prethodno navedeno može se zaključiti kako prezentirana rješenja iz KZ FBiH u svojoj sveukupnosti ipak omogućavaju ostvarivanje navedenog cilja.

Zaključak

U okviru predmetnog rada analizirana je pravna priroda te normativno uređenje rada za opće dobro na slobodi kao alternative (kratkotrajnoj) kazni zatvora u krivičnom zakonodavstvu Federacije Bosne i Hercegovine. Paralelno s tim, prezentirana su i određena komparativnopravna rješenja te su na temelju istih kandidirani i određeni prijedlozi *de lege ferenda* za noveliranje zakonskih odredbi kojim je uređena data alternativna sankcija u KZ FBiH. Bilo je prostora i racionalnog utemeljenja da se kandidiraju još neki prijedlozi za inoviranje legislativnog okvira, prije svega kroz zagovaranje uvođenja rada za opće dobro na slobodi kao alternative za novčanu kaznu (po uzoru na čl. 55 KZ RH) ili uz uvjetni otpust (po uzoru na zakonodavstva Danske, Švedske i nekih drugih država), ali se od toga odustalo imajući u vidu da je predmetno istraživanje pokazalo kako se data sankcija nedovoljno izriče u praksi te da postoje značajni problemi u procesu njenog izvršenja, na čijem unapređenju bi u budućnosti trebalo znatno više raditi prije eventualnog noveliranja i unapređenja postojećih zakonskih rješenja.

S tim u vezi, na temelju analize obima izricanja predmetne krivične sankcije od strane nadležnih sudova u Federaciji Bosne i Hercegovine je utvrđeno kako se rad za opće dobro na slobodi u ovom bosansko-hercegovačkom entitetu u odnosu na latentni prostor

⁸⁴ Vidi: Nermina Kuloglija-Zolj, *Ranije presude nevidljive za pravosudni sistem*, Detektor.ba, dostupno na: <https://neizvršenepresude.detektor.ba/ranije-presude-nevidljive-za-pravosudni-sistem/> (pristup: 24.12.2025.)

određuje u relativno skromnom obimu. Naime, u skladu sa odredbama KZ FBiH rad za opće dobro na slobodi se, uz pristanak optuženog, može odrediti kao zamjena (alternativa) za izrečenu kaznu zatvora do jedne godine, a koje kazne zatvora su u sveukupno izrečenim zatvorskim kaznama u Federaciji Bosne i Hercegovine u posmatranom petogodišnjem razdoblju (2020-2024.) participirale sa oko 90%. Odnosno, posmatrano u apsolutnim iznosima, na godišnjem nivou je izricano između 4154 (2024.) i 4725 (2020.) takvih kazni. Nažalost, tek oko 2-3% izrečenih kazni zatvora do jedne godine je zamjenjeno radom za opće dobro na slobodi.

Dodatno, istraživanjem je utvrđeno da određivanje rada za opće dobro na slobodi kao alternative kazni zatvora istinski egzistira samo u sudskoj praksi nadležnih sudova u Kantonu Sarajevo, Unsko-sanskom kantonu i u Zeničko-dobojskom kantonu. S druge strane, bilježe se sporadični slučajevi izricanja date alternativne sankcije u praksi sudova na području Hercegovačko-neretvanskog i Zapadno-hercegovačkog kantona, dok se u ostalim kantonima predmetna sankcija nije uopće izricala. Za pretpostaviti je kako je temeljni razlog zašto se rad za opće dobro na slobodi (gotovo) ne izriče od strane sudova u većini kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine taj što ne postoje pretpostavke za njegovo izvršenje, koje se najčešće ogledaju u činjenici da se na poziv nadležnih kantonalnih ministarstava ne javljaju javna preduzeća, javne ustanove ili drugi pravni subjekti u kojima bi se izvršavala data sankcija.

Imajući u vidu da KZ FBiH nadležnost za izvršenje rada za opće dobro na slobodi dodjeljuje kantonalnim ministarstvima nadležnim za poslove pravosuđa potrebno je *pro futuro* da ta ministarstva u saradnji sa kantonalnim vladama animiraju odgovarajuće pravne subjekte (prije svega javna preduzeća i ustanove čiji su osnivači kantonalne vlasti) kako bi se stvorile institucionalne pretpostavke za izvršenje ove sankcije. Krivične sankcije koja sa sobom nosi značajne benefite i potencijale, zbog kojih se, kako je to prethodno isticano, danas u komparativnom pravu i praksi smatra jednom od najvrednijih alternativa (kratkotrajnim) kaznama lišenja slobode, a koji u Federaciji Bosne i Hercegovine u proteklom periodu nisu adekvatno iskorišteni.

Izvori:

a) Knjige, članci, studije

1. Anita Kurtović Mišić, Antonija Krstulović Dragičević, *Pravno uređenje i primjena rada za opće dobro nakon reforme materijalnog i izvršnog prava alternativnih sankcija*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 5-6, 2014,
2. Borislav Petrović, Dragan Jovašević, *Krivično/kazneno pravo Bosne i Hercegovine – Opći dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2005,
3. Catherine Heard, *Alternatives to imprisonment in Europe: A handbook of good practice*, European Prison Observatory, Rome, 2016,
4. Darko Radulović, *Community Service as an Alternative Criminal Sanction*, Revija za kriminalistiku in kriminologiju, no. 4, 2019,
5. Emir Ćorović, *Rad u javnom interesu u Krivičnom zakoniku Crne Gore: stanje u zakonodavstvu i praksi*, Studia Iuridica Montenegrina, god. 2, br. 2, 2020,
6. Hajrija Sijerčić-Čolić, *Otklanjanje krivičnog postupka kroz načelo oportuniteta krivičnog gonjenja*, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, LIV – 2011,

7. Gill McIvor, Kristel Beyens, Ester Blay, Miranda Boone, *Community service in Belgium, the Netherlands, Scotland and Spain: a comparative perspective*, European Journal of Probation, vol. 2, no. 1, 2010,
8. Jorg-Martin Jehle, Nina Palmowski, *Implementation of community sanctions and measures across Europe at the beginning of the twenty-first century: An empirical analysis focusing on supervision and community service*, European Journal on Criminal Policy and Research, vol. 24, no. 1, 2018,
9. Jelena Kostić, Marina Matić Bošković, *Alternative sanctions in the Republic of Serbia, contemporary challenges and recommendations for improvement*, In: New legal reality: Challenges and perspectives. University of Latvia, Riga, 2012,
10. Miloš Babić, Ivanka Marković, Malik Hadžiomerović, Zdravko Rajić, *Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini*, Savjet/Vijeće Evrope: Evropska komisija, Sarajevo, 2005,
11. Miloš Babić, Ivanka Marković, *Krivično pravo – opšti dio (peto izdanje)*, Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Banja Luka, 2015,
12. Miodrag Simović, Dragan Jovašević, Ljubinko Mitrović, Marina Simović, *Maloljetničko krivično pravo (treće izdanje)*, GrafoMark, Banja Luka, 2021,
13. Nataša Mrvić-Petrović, *Rad u javnom interesu (pojam, uslovi, mogućnosti izricanja, trajanje i posledice neizvršenja radne obaveze)* u: Stanko Bejatović, Ivan Jovanović (ur.), *Alternativne krivične sankcije (regionalna krivična zakonodavstva, iskustva u primeni i mere unapređenja)*, Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd, 2018,
14. Nevena Aljinović, *Normativno uređenje rada za opće dobro u izabranim jurisdikcijama: Komparativni pregled*, Policija i sigurnost (Zagreb), god. 32, br. 4, 2023,
15. Olga Tešović, *Delo malog značaja i načelo oportuniteta krivičnog gonjenja - Potreba njihovog istovremenog zakonskog regulisanja*, Crimen, vol. V, br. 1/2014,
16. Peter B. Wood, Harold G. Grasmick, *Toward the development of punishment equivalencies: Male and female inmates rate the severity of alternative sanctions compared to prison*, Justice Quarterly, vol. 16, no1, 1999,
17. Snežana Soković, *Između zatvora u uslovne osude – intermedijarne sankcije*, Revija za kriminologiju i krivično pravo, br. 3, 2009,
18. Snežana Soković, *Rad u javnom interesu – sporna pitanja izricanja i izvršenja*, Zbornik radova „XXI vek – vek usluga i Uslužnog prava, Kragujevac, 2023,
19. Vedad Gurda, *Alternativne mjere i sankcije u maloljetničkom krivičnom pravu i praksi u Bosni i Hercegovini*, Printas, Srebrenik, 2023,
20. Veljko Ikanović, *Alternativne sankcije u raskoraku između normativnog i stvarnog*, Godišnjak fakulteta pravnih nauka (Banja Luka), god. 5, br. 5, 2015,
21. Zoran Stojanović, *Krivično pravo – opšti deo (dvadeset drugo izdanje)*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2015.

b) Normativni akti

1. Evropska pravila o sankcijama i mjerama u zajednici, CM/Rec (2017)3 od 22. marta 2017. godine,
2. Kazneni zakon ("Narodne novine" br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24),
3. Krivični zakon Bosne i Hercegovine ("Sl. glasnik BiH", br. 3/2003, 32/2003 - ispr., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018, 46/2021, 31/2023 i 47/2023),
4. Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine FBiH", br. 36/2003, 21/2004 - ispr., 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017, 31/2023 i 58/2025),
5. Krivični zakonik („Službeni glasnik RS“ br. 64/2017, 104/2018 - odluka US, 15/2021, 89/2021, 73/2023, "Sl. glasnik BiH", br. 9/2024 - odluka US BiH, "Sl. glasnik RS" 105/2024 - odluka US, 19/2025, "Sl. glasnik BiH", br. 14/2025 - odluka US BiH, "Sl. glasnik RS", br. 31/2025 i 85/2025 - odluka US),
6. Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ("Sl. glasnik Brčko distrikta BiH", br. 19/2020 - prečišćen tekst, 3/2024 i 14/2024),
7. Krivični zakonik ("Sl. list RCG", br. 70/2003, 13/2004 - ispr. i 47/2006 i "Sl. list CG", br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 - dr. zakon, 40/2013, 56/2013 - ispr., 14/2015, 42/2015, 58/2015 - dr. zakon, 44/2017, 49/2018 i 3/2020),
8. Krivični zakonik ("Sl. glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 i 94/2024),
9. Pravilnik o vrsti i uvjetima za izvršavanje kaznene sankcije rad za opće dobro na slobodi ("Narodne novine Hercegbosanske županije" broj: 07/10, 08/12 i 3/13),
10. Pravilnik o izvršenju rada za opće dobro na slobodi ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 24/10),
11. Pravilnik o izvršenju rada za opće dobro na slobodi ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 24/10),
12. Pravilnik o izvršenju rada za opće dobro na slobodi ("Službene glasnik Unsko-sanskog kantona", br. 8/2011),
13. Pravilnik o izvršenju rada za opće dobro na slobodi ("Službene novine Tuzlanskog kantona", br. 2/2011 i 16/2011),
14. Pravilnik o izvršenju rada za opće dobro na slobodi ("Službene novine Zeničko-dobojskog kantona", br. 1/2013),
15. Standardna minimalna pravila UN za mjere koje predstavljaju alternativu institucionalnom tretmanu (Tokijska pravila), Rec. Generalne skupštine UN br. 45/110 od 14. decembra 1990,
16. Zakon o prekršajima ("Službeni glasnik RS", br. 65/2013, 13/2016, 98/2016 - odluka US, 91/2019, 91/2019 - dr. zakon i 112/2022 - odluka US),
17. Zakon o prekršajima (Službene novine Federacije BiH", br. 63/2014 i "Sl. glasnik BiH", br. 41/2022 – odluka Ustavnog suda BiH i 68/2022 - odluka Ustavnog suda BiH i 19/2025),
18. Zakon o kaznenom postupku („Narodne novine“ br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 130/20, 80/22, 36/24 i 72/25),

19. Zakonik o krivičnom postupku ("Sl. glasnik RS", br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - odluka US i 62/2021 - odluka US),
20. Zakonik o krivičnom postupku ("Sl. list CG", br. 57/2009, 49/2010, 47/2014 - odluka US, 2/2015 - odluka US, 35/2015, 58/2015 - dr. zakon, 28/2018 - odluka US i 116/2020 - odluka US),
21. Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku („Službene novine FBiH“ br. 7/2014 i 74/2020),
22. Zakona o pomilovanju („Službene novine FBiH br. 22/09 i 14/18),
23. Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 42/10).

c) Sudske odluke

1. Presuda Apelacionog suda Brčko distrikta u predmetu 96 0 K 087726 15 Kž od 21.01.2016. godine,
2. Presuda Suda Bosne i Hercegovine u predmetu S1 2 K 035000 20 Kž od 07.05.2020. godine,
3. Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 09 0 K 024016 20 Kž 18 od 04.02.2020. godine,
4. Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske u predmetu 11 0 K 028142 23 Kž od 11.07.2023. godine,
5. Presuda Općinskog suda u Mostaru br. 58 0 K 260363 22 K od 05.04.2023. godine

d) Internet i ostali izvori

1. Nermina Kuloglija-Zolj, *Ranije presude nevidljive za pravosudni sistem*, Detektor.ba, dostupno na: <https://neizvrsenepresude.detektor.ba/ranije-presude-nevidljive-za-pravosudni-sistem/>
2. Nermina Kuloglija-Zolj, *Presude (ne)izvršene mjesecima*, Detektor.ba, dostupno na: <https://neizvrsenepresude.detektor.ba/presude-neizvršene-mjesecima/>
3. Nermina Kuloglija-Zolj, *Pet godina čekanja na odsluženje kazne za smrt djevojčice*, Detektor.ba, dostupno na: <https://neizvrsenepresude.detektor.ba/ranije-presude-nevidljive-za-pravosudni-sistem/>
4. https://zdk.ba/sjednicevlade/sjednice2023/novi_saziv/03sjednica/03-14_17-11-2023.pdf
5. <https://www.vladahbz.com/ministarstvo-pravosuda-i-uprave-hercegbosanske-zupanije-organiziralo-strucnu-obuku-za-povjerenike-za-rad-za-opce-dobro-na-slobodi/>
6. <https://minputk.ba/view-more/tuzlanski-kanton-siri-mrezu-podrske-za-rad-za-opce-dobro-novi-partneri-u-resocijalizaciji-osudenih-osoba/99>
7. <https://theprestige.ba/2024/11/13/milos-bukejlovic-pravna-sigurnost-svih-gradjana-je-nas-osnovni-cilj/>
8. <https://lat.rtrs.tv/vijesti/vijest.php?id=392954>

9. Informacija o izvršenju alternativne krivične sankcije rad za opće dobro na slobodi u 2022. godini Ministarstva za pravosuđe i upravu ZDK (br. 06-09-14981/23). (https://zdk.ba/sjednicevlade/sjednice2023/novi_saziv/03sjednica/03-14_17-11-2023.pdf)
10. Informacija Ministarstva pravde i uprave Kantona Sarajevo o izvršenju rada za opće dobro na slobodi na području Kantona Sarajevo (od 23.07.2018. godine). Dostupna na: https://mpu.ks.gov.ba/sites/mpu.ks.gov.ba/files/2023-10/alternativna_krivicna_sankcija_0.pdf
11. Informaciji o primjeni alternativne krivične sankcije rad za opće dobro na slobodi na području Unsko-sanskog kantona u 2023. godini Vlade Unsko-sanskog kantona (br. 03-04-1247-2/2024 od 2.2.2024. godine),
12. Statistika pravosuđa, Statistički bilten (Federalni zavod za statistiku), br. 328, 347, 364, 383, 402.

Vedad Gurda, full professor

Faculty of Law, University of Tuzla

COMMUNITY SERVICE AS AN ALTERNATIVE TO PRISON SENTENCE IN THE FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Abstract: The subject of this research is community service as a criminal sanction, which represents an alternative to (relatively) short prison sentences in criminal legislation and practice in the Federation of Bosnia and Herzegovina. The article analyzes the legal nature of this instrument of criminal law response to perpetrators of criminal offenses, the legal conditions for its imposition, the enforcement procedure, as well as the scope of its imposition in court practice. Relevant (statistical) sources show that this sanction in relation to the latent space during the observation period (2020-2024) was imposed in a relatively modest scope.

The research has determined that the imposition of community service as an alternative to prison sentences truly exists only in the case law of the competent courts in the Sarajevo Canton, the Una-Sana Canton and the Zenica-Doboj Canton. On the other hand, in the practice of courts in other cantons, the sanction in question is imposed symbolically or not at all. It has also been determined that it is imposed exclusively in cantons where the institutional prerequisites for its execution have been created. The paper provides certain proposals regarding the amendment of the normative framework regulating community service in the Federation of Bosnia and Herzegovina, as well as suggestions for improving its execution.

Keywords: community service, short-term prison sentence, alternative measures and sanctions

